

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การเปลี่ยนแปลงอาชีพหัตถกรรมในชุมชนชนบท
ผู้เขียน	นางสาวอิสราพร รั้งยี
ปริญญา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน แดงจวง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงอาชีพหัตถกรรมและการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับอาชีพหัตถกรรมในชุมชนบ้านไร่ศิลาทอง หมู่ที่ 10 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในแต่ละยุค เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ข้อมูลภาคสนามได้รับการตรวจสอบ จำแนก วิเคราะห์ และนำเสนอโดยการบรรยายและสรุปเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ยุคดั้งเดิมชุมชนผลิตหม้อดินเผาเพื่อใช้ภายในครัวเรือนและขายในชุมชนเป็นหลัก จนกระทั่งปี พ.ศ.2500 ชุมชนปั้นหม้อดินเผาเพื่อการจำหน่ายมากขึ้น บางครั้งมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากับบุคคลภายนอกหมู่บ้านบ้าง การผลิตหม้อดินเผาใช้เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น แรงงานที่ใช้ในการผลิต ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวและเครือญาติ แบ่งงานกันทำโดยผู้หญิงเป็นผู้รับผิดชอบในการผลิตและการจำหน่าย รูปแบบสินค้าและราคาสินค้าผู้ผลิตเป็นผู้กำหนดด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนแรงงานกับเครือญาติและเพื่อนบ้าน ผู้หญิงเป็นผู้ผลิตตัวหลัก ตามบทบาทหน้าที่ที่ชุมชนกำหนดไว้ส่วนผู้ชายไม่สมควรทำ

ยุคต่อมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 จนถึงปัจจุบัน ชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงการผลิตหม้อดินเผาเพื่อการจำหน่าย มาเป็นการสกัดครกหิน มีพ่อค้าคนกลางเข้ามามีส่วนจัดระบบการผลิตครกหิน ผู้ประกอบอาชีพทำครกหินมีการใช้เงินทุนในการผลิตมากขึ้น เพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย และซื้อวัตถุดิบจากพ่อค้าคนกลางซึ่งนำเข้ามาจากภายนอกหมู่บ้าน แรงงานในการผลิตมีทั้งเป็นสมาชิกในครอบครัวและการจ้างแรงงาน มีการแบ่งงานกันทำในลักษณะแยกส่วน ทำให้ความสัมพันธ์ของชาวบ้านมีน้อยลง การจำหน่ายจะผ่านพ่อค้าคนกลางแทน

การขายตรงต่อผู้ซื้อ อาชีพสกัดครกหินที่เข้ามาแทนที่การปั่นหม้อดินเผาเป็นเพราะจำหน่ายได้ราคาดีกว่าและการผลิตไม่ซับซ้อน

การเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงอาชีพหัตถกรรมมีความแตกต่างจากเดิมคือ การเรียนรู้ในการปั่นหม้อดินเผาเป็นการเรียนรู้จากการถ่ายทอดในครัวเรือน เป็นการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตคือเด็กเรียนรู้จากการเป็นลูกมือไปทีละเล็กละน้อย จนในที่สุดสามารถทำได้เอง นอกจากนี้ยังเรียนรู้พิธีกรรมเกี่ยวกับการปั่นหม้อดินเผาซึ่งเป็นการถ่ายทอดความเชื่อไปด้วย เมื่อมีการผลิตเพื่อการจำหน่าย ผู้ผลิตมีการเรียนรู้เรื่องการกำหนดราคาและการขายผ่านคนกลาง ต่อมาเมื่อเปลี่ยนไปผลิตครกหิน ผู้ผลิตมีการเรียนรู้การผลิตที่แตกต่างจากเดิม คือการถ่ายทอดขยายไปในวงเครือข่ายมากขึ้น มีการเรียนรู้วิธีการผลิตใหม่ๆ โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วย มีการแบ่งกลุ่มงานการจัดจำหน่ายที่มีคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้อง และมีการจ้างงานเนื่องจากตลาดขยายกว้างขึ้น ซึ่งต้องการเพิ่มปริมาณการผลิต การเรียนรู้ขยายกว้างขึ้น มีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน การศึกษาดูงาน การอบรม

Thesis Title	Change in Handicraft Occupation in Rural Communities
Author	Mrs. Itsaraporn Rangsee
Degree	Master of Education (Nonformal Education)
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Dr. Phasina Tangchuang

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the change in handicraft occupation and learning change relating to handicraft occupation in Rai Silathong community, Moo 10, Pichai sub-district, Muang district, Lampang Province. Data were collected by the use of in-depth interviews, participant and non-participant observations, and informal interviews. The collected data were examined, then, identified according to the issues, grouped for further analyses according to the research's conceptual framework, and, finally, descriptively presented.

The research results were as follows.

In the old days, this community mainly produced earthenware and pots for home consumption, and selling. Until 1954, the community produced more earthenware and pots for selling. Sometimes, they bartered them with the merchandises from outsiders of the community. The earthenware production used local materials and tools. The laborers were mostly the producers' cousins and kinships, dividing responsibilities among themselves by women responsible for production and selling. The goods patterns and prices were determined by the producers. Labor exchanges were conducted among kinships and neighbors. Females were the main producers according to the community determination while the men should not do it.

Since 1954 until now, the community changed the earthenware production for selling to rock mortar crafting. There were middlemen involved in organizing the system of rock mortar crafting production. The handicraft merchants used more money for their investment, buying more modern equipment and materials from the middlemen, who brought them from outside the community. The production laborers were both the family members and employees. Division of labor was applied in the production system, resulting in lower degree of relationship among the villagers. The products were sold through the middlemen instead of direct sale. The handicraft occupation replaced the earthenware production because of better price and non-sophisticated work.

Learning handicraft occupation was found different from that of the old days. It was the learning and transferring matter within the household according to the way of life of the community members. The children learned from the adults as their helpers until they could gradually produce the pots by themselves. They had to learn about the rituals of earthenware production, which was a belief system transfer. During the production and selling, the producers learned about pricing and selling through the middlemen. When they changed to produce rock mortars, the production was changed too by using new technology. They had labor division and selling with someone involved as the middlemen. Employment was extended to produce more products to meet the growing demand. More learning was expanded with more relation with the outsiders, such as knowledge exchanges, study tours and trainings.

The learning network of agriculturalists about supplementary occupations in rural communities was generated through the social network within and outside the communities. It had an aim to exchange information, knowledge, vocational skills and experiences of supplementary occupations within the agriculturalists' interest and choices. The learning network existed within the communities consisted of kinship, neighbors, occupational peers and community leaders, which were on the horizontal level often seen in rural areas. The learning network outside the communities consisted of the groups of personnel, organizations, and governmental or non-governmental institutes. It was a vertical network of which the roles were to transfer knowledge, occupational skills, and financial supports including marketing.